

Q U A D E R N S I C P S

L'erosió democràtica

Entre l'exclusió social i el trencament generacional

Lucía Medina i Oriol Bartomeus

Novembre 2025

Institut de Ciències
Polítiques i Socials

L'erosió democràtica

Entre l'exclusió social i el trencament generacional

Lucía Medina i Oriol Bartomeus

Novembre 2025

El propòsit de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS) és impulsar la recerca i la docència en els camps de les ciències polítiques i socials.

L'ICPS està adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Quaderns ICPS són breus monografies periòdiques que analitzen diversos aspectes de les actituds i el comportament polític de la ciutadania, i que tenen com a un dels seus objectius principals la divulgació científica dels fenòmens polítics entre un públic ampli no especialitzat, però interessat a tenir-ne un millor coneixement.

© ICPS i els diferents autors, 2025

ICPS
Mallorca, 244 pral.
08008 Barcelona
www.icps.cat
(0034) 93 487 10 76

ISSN: 2014-9980

Un consorci de:

**Diputació
Barcelona**

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

Í N D E X

L'erosió democràtica. Entre l'exclusió social i el trencament generacional.....	6
El suport a la democràcia a Catalunya	8
Quines característiques individuals predisposen a la democràcia?.....	10
Sexe, edat i cohorts	10
Estudis i classe social	12
Ideologia	14
Actituds sobre la política	16
Avaluació del rendiment de la democràcia i legitimació democràtica	17
Una democràcia amenaçada?.....	19
Conclusions	21

L'erosió democràtica

Entre l'exclusió social i el trencament generacional

Lucía Medina i Oriol Bartomeus

En els últims deu anys s'ha produït arreu del món un fenomen nou i que en certa manera havíem cregut que mai no viuríem: l'afebliment dels sistemes democràtics fins a l'extrem de generar-se un debat sobre si serà possible, en el futur immediat, la seva supervivència. Aquest debat es basa en una sèrie d'esdeveniments que configuren un estat d'opinió alarmant sobre la salut de les nostres democràcies, sotragades per forces interiors que cavalquen sobre una onada molt estesa de desconfiança en les institucions i en els actors polítics tradicionals, alhora que s'observa una intensificació de la força de règims de tipus autoritari, amb capacitat de sotmetre amples àrees del planeta i competir amb els sistemes democràtics no només en el camp de l'economia sinó també en el de la geopolítica.

Les democràcies viuen un moment de forta debilitat, que s'expressa en la literatura des del seminal *How democracies die*, de Ziblatt i Levitsky, de 2018, i que ha estat detectat per diferents instituts de recerca, com posa de relleu el darrer informe sobre l'estat mundial de la democràcia fet pel V-Dem Institute de la Universitat d'Estocolm que du per títol *25 years of autocratization*. Aquest fenomen també s'ha estudiat aquí, amb obres com *Democracias en extinción* (2024), de Steven Forti.

Els símptomes d'aquest afebliment democràtic són visibles arreu. L'element més cridaner possiblement és l'augment del vot a forces que impugnen, ja sigui obertament o de forma més sibil·lina, alguns dels elements constitutius dels règims democràtics. En alguns casos aquestes forces han pogut dur a terme aquest programa polític, de manera que podem parlar de derives autoritàries en diversos països, alguns d'ells ben propers (Polònia, Hongria, també Turquia). En altres casos, l'ascens de les formacions nacional populistes no s'ha traduït en accés als governs, tot i que la seva presència creixent en el camp polític ha incorporat a la normalitat institucional i a l'agen-

Actualment vivim arreu un afebliment dels sistemes democràtics visible en l'augment del vot a forces que impugnen alguns dels seus pilars. L'ascens de les formacions nacional populistes ha incorporat a la normalitat institucional i a l'agenda pública alguns dels seus debats.

da pública alguns dels seus debats, en un procés de "mainstreamització" d'elements que fins fa poc se situaven als marges més externs de l'espai polític. Un exemple prou evident el trobem en el nou Parlament europeu, sorgit de les eleccions de l'estiu de 2024, on els diversos grups de l'extrema dreta tenen un paper significatiu. Termes com "el gran reemplaçament" o propostes com ara l'expulsió de població immigrada o la limitació d'alguns drets posen de manifest la capacitat de les forces d'extrema dreta per incorporar a l'agenda part del seu ideari. Ara bé, aquest desplaçament de l'espai polític cap a la dreta no seria possible sense un desplaçament similar en el cos social. Les forces nacional populistes tenen un paper més rellevant perquè cada cop hi ha més electors que estan oberts als seus plantejaments i, en molts casos, opten per votar-los i els donen suport. El risc per a la democràcia, doncs, no ve només, o essencialment, de l'accés de forces autoritàries a les institucions sinó del suport que reben per una part prou significativa de la ciutadania que fa que puguin arribar a aquestes institucions i, en alguns casos, als governs de les pròpies democràcies, com ha succeït a països amb una llarga tradició democràtica.

Segons la definició clàssica de David Easton (1975), la democràcia se sosté no només sobre una expressió explícita de suport a les seves institucions i actors principals, sinó també a través del que denominava un "suport

difús", que fa referència a una adhesió genèrica al sistema democràtic, que no té perquè anar acompanyada d'un suport manifest a les seves institucions. El suport difús considera la democràcia com un sistema desitjable, legítim, de tal manera que atorga a la democràcia un coixí de suport que és, en el fons, el que li permet actuar. Aquest suport és el que ara s'estaria degradant, posant en perill la pròpia supervivència dels sistemes democràtics a mig i llarg termini.

Per explicar aquesta deriva cal retrocedir a la crisi financera de 2008, que mutà en crisi de representació quan una part significativa de la ciutadania va entendre que els actors del sistema els havien abandonat, trencant d'aquesta manera el lligam de representació que és la base de tot sistema democràtic. La dècada posterior no ha fet més que agreujar aquella situació en els països democràtics, que han vist com l'ascensor social deixava de funcionar i la desigualtat s'agreujava, amb el consegüent risc d'afebliment de les classes mitjanes, sotmeses a una forta tensió depreciatòria en les seves condicions de vida anteriors a la crisi. El procés de precarització d'aquestes classes mitjanes és més evident encara en les generacions més noves, entre les quals s'ha estès la desconfiança, quan no el rebuig, al sistema democràtic i el consegüent suport a les alternatives autoritàries.

Davant d'aquest context d'afebliment de les bases sobre les que descansa la democràcia, el sondeig anual de l'ICPS de l'any 2024 va introduir una bateria de preguntes que volien captar l'opinió de l'electorat català sobre el sistema democràtic. El nostre objectiu era detectar si existia a Catalunya un retrocés en els indicadors sobre el suport difús a la democràcia, que d'alguna manera reproduís el context global de reculada democràtica. Volíem saber si la tendència a abraçar alternatives de tipus autoritari també es donava entre els nostres conciutadans i en quin grau.

A més, ens interessava analitzar en quins segments de l'electorat podíem detectar aquestes tendències, com una manera per intentar entendre les motivacions que podien explicar aquest possible abandó democràtic, i amb l'objectiu final de contribuir, en la mesura de les nostres forces, a ajudar a revertir aquest procés d'afebliment de la democràcia a casa nostra.

El nostre objectiu consisteix a detectar si a Catalunya existeix un retrocés en els indicadors sobre el suport a la democràcia, que d'alguna manera reproduceixi el context global de reculada democràtica.

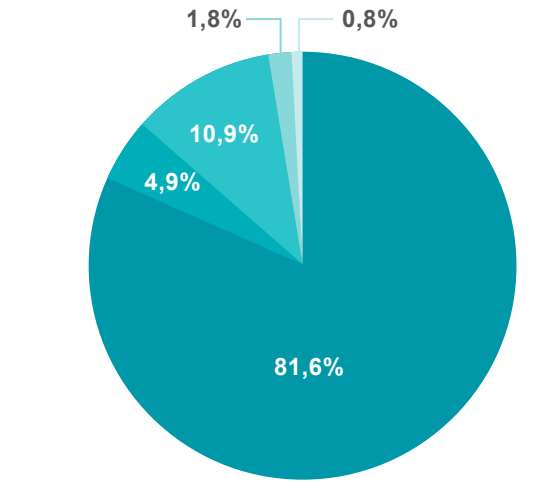
Els darrers deu anys ens han demostrat que la democràcia no és una conquesta assegurada, sinó que cal seguir nodrint-la i reforçant-la, fent més fort el fil prim que vincula la ciutadania amb les seves institucions, que és la base del model democràtic. En totes dues direccions, no només de la ciutadania a les institucions, sinó també en sentit invers. El moment actual ens obliga primer de tot a entendre per poder actuar. L'objectiu fundacional de l'ICPS ha estat sempre el de voler entendre la societat catalana per oferir, a les seves institucions i al conjunt de la ciutadania, eines per millorar el nostre país. Mai abans ens havíem trobat amb un repte tan majúscul com a societat com el de salvaguardar la nostra democràcia, que creïem assegurada. Aquest Quadern vol ser una modesta contribució a aquest enorme esforç col·lectiu.

El suport a la democràcia a Catalunya

En el sondeig anual de 2024, l'ICPS va demanar a les persones enquestades la seva preferència de règim polític. Més concretament, se'ls va preguntar amb quina de les següents frases estaven més d'acord: 1) La democràcia es preferible a qualsevol altra forma de govern; 2) En algunes circumstàncies un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic, o 3) A la gent com jo li és igual un règim que un altre. Aquesta pregunta és una de les fórmules clàssiques de mesurar el suport difús a la democràcia.

La gran majoria de les persones entrevistades, prop del 82%, es va decantar per la democràcia, el 4,9% per una dictadura en funció de la situació, i quasi l'11% va declarar que tant els feia un règim com un altre. El 2,6% no va voler contestar o va respondre que no sabia què preferia (veure gràfic 1).

Gràfic 1. Preferència de règim polític, 2024

- La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern
- En algunes circumstàncies un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic
- A la gent com jo li és igual un règim que un altre
- No sap
- No contesta

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

En altres paraules, en 2024 més de vuit persones de cada deu escollien la democràcia, un indicador de les conviccions democràtiques de la majoria de la població catalana amb dret a vot.

En 2008, el 93% de l'electorat a Catalunya preferia la democràcia com a forma de govern, però en els anys següents aquest suport disminueix fins arribar al seu punt més baix en 2012, amb un 81%.

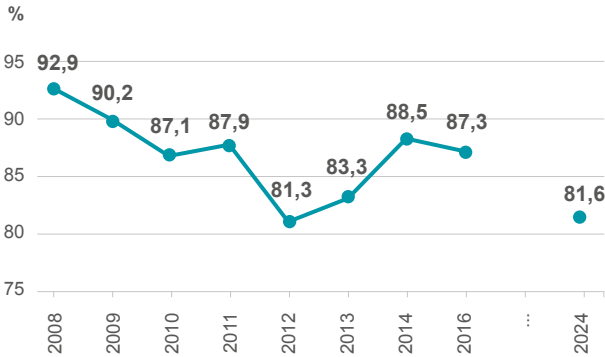
Tanmateix, si examinem l'evolució en el temps d'aquest suport s'observen variacions que semblen indicar-ne una certa erosió (veure gràfic 2). El 2008 la preferència per la democràcia fregava el 93%, una majoria aclaparadora, alhora que tan sols un 3% s'inclinava per una dictadura, i el 2,4% es mostrava indiferent quant al tipus de règim.

El suport a la democràcia decau en els anys següents, fins arribar al seu punt més baix en 2012, amb un 81,3%. Aquest descens es produeix a la vegada que s'estenen els efectes negatius de la Gran Recessió, que a Catalunya es van traduir en un augment important de la taxa d'atur i una disminució del PIB. Pel que fa a l'atur i segons dades de l'INE, aquesta taxa se situava en el 7,5% en el primer trimestre de 2008, i es va elevar al 24,4% en el primer trimestre de 2013, un creixement de prop de 17 punts percentuals. No serà fins el segon trimestre de 2013, quan la taxa d'atur comenci a caure, que es recuperi la predilecció per la democràcia. I en relació al PIB, i segons dades de l'Idescat, aquest era de 54.693 milions d'euros en el primer trimestre de 2008 i retrocedia fins els 49.806 milions en el primer trimestre de 2013 (una reducció de quasi el 9%), per després començar a remuntar quan també ho feia el suport a la democràcia.

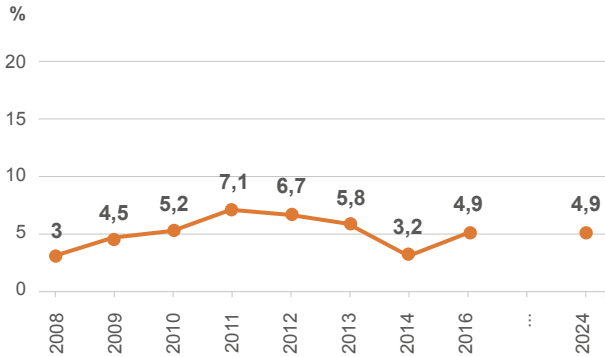
Els sondeigs de l'ICPS de l'època recullen aquests moviments. La valoració negativa¹ de la situació econòmica de Catalunya passa del 28% l'any 2006 al 66% dos anys més tard, i s'enfilà per sobre del 80% entre els anys 2011 i 2013. En aquest període, les persones enquestades que consideren que la situació econòmica és positiva no passaran del 10% i aquesta cota no es recuperarà fins al 2016. A partir d'aquí s'aprecia una millora en la valoració de l'economia, però en cap cas es retornarà als nivells d'aprovació previs a 2008.

Gràfics 2 a 5. Preferència de règim polític al llarg del temps (2008-2024)

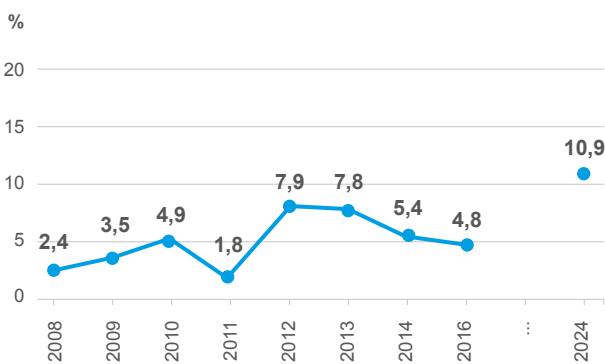
2. La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern

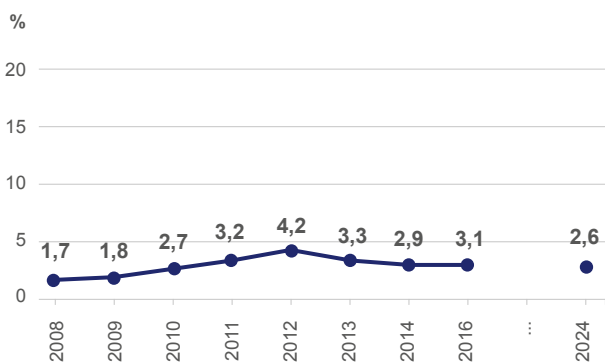
3. En algunes circumstàncies un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic

4. A la gent com jo ens dóna igual un règim que un altre

5. No sap / No contesta

Font: Sondeig Opinió Catalunya, ICPS

Per la seva banda, la crisi econòmica sembla haver actuat d'estímul al suport per un règim autoritari (del 3% de 2008 al 7,1% de 2011), a la indiferència sobre el tipus de govern (del 2,4% de 2008 al 7,9% de 2012) o a la manca de resposta (de l'1,7% de 2008 al 4,2% de 2012), opcions que van tendir a baixar a la vegada que millorava la situació econòmica (veure gràfics 2 a 5).

Fins aquí hem pogut veure la trajectòria de les preferències de règim de forma quasi sostinguda de 2008 a 2016, coincidint els canvis en els nivells de suport a la democràcia amb l'evolució de l'economia. Tanmateix, quan en 2024 reprenem la pregunta en el sondeig, la preferència per la democràcia registra la seva segona pitjor xifra (81,6%), la inclinació per un règim autoritari es manté en els nivells de 2016 (4,9%) i la indiferència pel tipus de règim creix de manera notable (10,9%). I tot això en un context de dades macroeconòmiques més aviat positives, i d'una percepció de la situació econòmica en els resultats del sondeig més optimista que en edicions anteriors.

És a dir, si economia i democràcia solien anar de la mà, el 2024 sembla trencar-se aquesta tendència.

Cal tenir present, però, que la caiguda en el suport de la democràcia representa una proporció menor respecte del conjunt de la ciutadania a Catalunya, i aquells que opten per una dictadura no sobrepassen les 280.000 persones d'un cens electoral de 5,7 milions. En aquest sentit, resulta més preocupant el nombre de persones que es desinteressen pel règim que governi, i que suposen al voltant de 620.000 individus en 2024. Sumant ambdues quantitats, prop d'un milió de persones es troben obertes, ja sigui per convenciment, oportunisme o indiferència, a un règim diferent del democràtic.

En resum, es constata que la preferència pel sistema democràtic s'ha afeblit de forma evident d'un temps ençà, de manera que avui el nivell de preferència és similar al que es registrava en els pitjors anys de la crisi econòmica. Tanmateix, en l'actualitat no podem explicar la feblesa democràtica a causa de la conjuntura econòmica. Hi ha d'haver una altra raó.

¹ Aquesta dada és el resultat de la suma de les opcions de resposta "molt dolenta" i "dolenta".

Quines característiques individuals predisposen a la democràcia?

Entre els factors individuals que es poden adduir per explicar el suport a la democràcia n'hi ha de diferents tipus: aquí ens centrarem, però, en l'anàlisi de la tinença d'una sèrie d'actituds i valors que, al seu torn, es troben associats amb els trets sociodemogràfics i la posició socioeconòmica de la gent, i en l'estudi de la satisfacció amb el funcionament del sistema, de la creença sobre la seva utilitat a l'hora de resoldre els problemes.

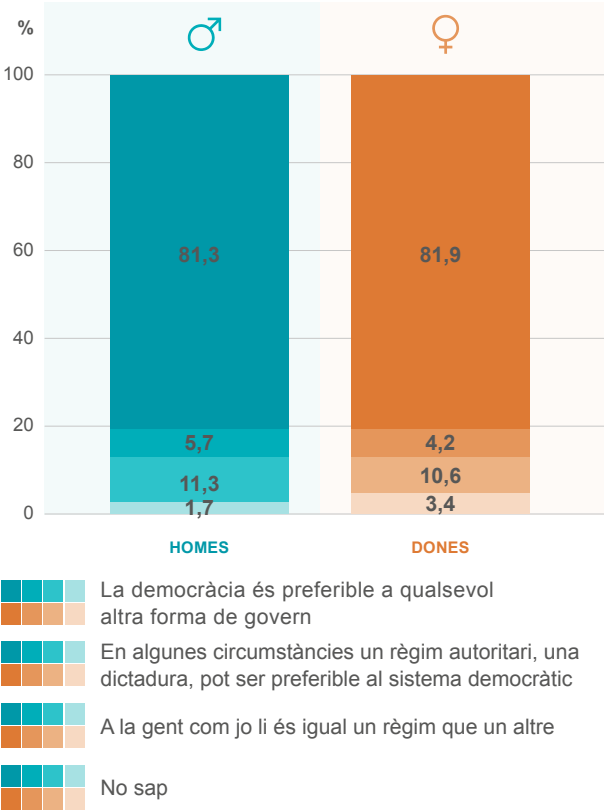
El suport a la democràcia sorgeix d'una combinació de condicions materials (prosperitat, educació), culturals (valors i actituds), i d'acompliment (resultats dels governs). No n'hi ha prou que existeixi un règim democràtic; necessita produir béns públics, ser percebut com a just i estar arrelat en valors compartits.

És a dir, el suport a la democràcia sorgeix d'una combinació de condicions materials (prosperitat, educació), culturals (valors i actituds), i d'acompliment (resultats dels governs). No n'hi ha prou que existeixi un règim democràtic; necessita produir béns públics, ser percebut com a just i estar arrelat en valors compartits.

Sexe, edat i cohorts

Començant per les característiques sociodemogràfiques i la posició socioeconòmica s'observa que no hi ha diferències entre sexes quant a la seva preferència de règim (veure gràfic 6). El grau de suport a la democràcia és quasi idèntic en ambdós casos amb un 81%. La predilecció per un règim autoritari tampoc presenta diferències importants (5,7% en homes i 4,2% en dones), i la manca d'interès respecte del tipus de règim segueix el mateix patró (11,3% en homes i 10,6% en dones).

Gràfic 6. Preferència de règim polític per sexe, 2024

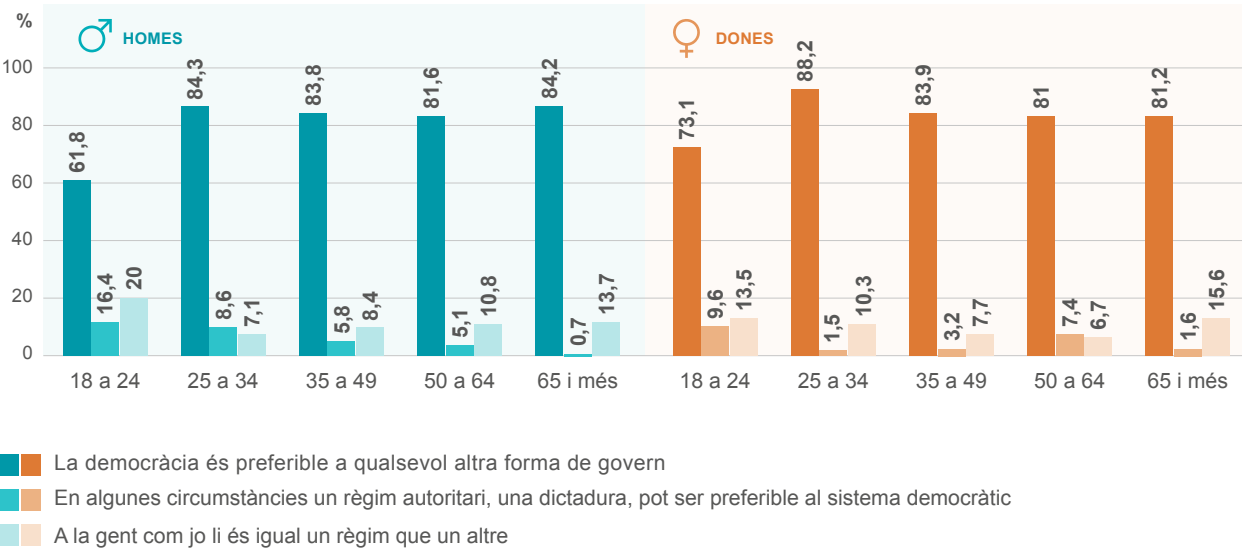
Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

No obstant això, quan s'examina l'efecte conjunt del sexe i l'edat sobre la preferència pel sistema polític s'aprecien certes particularitats rellevants (veure gràfic 7). En primer lloc, els joves de 18 a 24 anys, però sobretot els homes joves, són els que menys trien la democràcia com a forma de govern amb un 61,8%, seguits de les dones joves amb un 73,1%. En canvi, la resta de grups de sexe i edat atorguen a la democràcia nivells de suport semblants de més del 80%, destacant especialment els nivells de suport de les dones de 25 a 34 anys.

En segon lloc, aquest menor suport a la democràcia dels homes més joves es tradueix en una preferència més gran per un règim autoritari en algunes circumstàncies (16,4%), i en una major indiferència per la forma de govern (20%).

A l'últim, també convé destacar el rebuig més gran de les persones de més de 64 anys a l'establiment d'una dictadura, coincidint aquest refús amb el fet que es tracta d'un grup d'edat que va viure justament l'experiència d'un règim autoritari. Altrament, l'oposició a una dictadura de la gent més gran conviu amb nivells notables d'indiferència sobre la qüestió, en especial pel que fa a les dones grans, amb un 15,6%.

Gràfic 7. Preferència de règim polític per sexe i edat, 2024

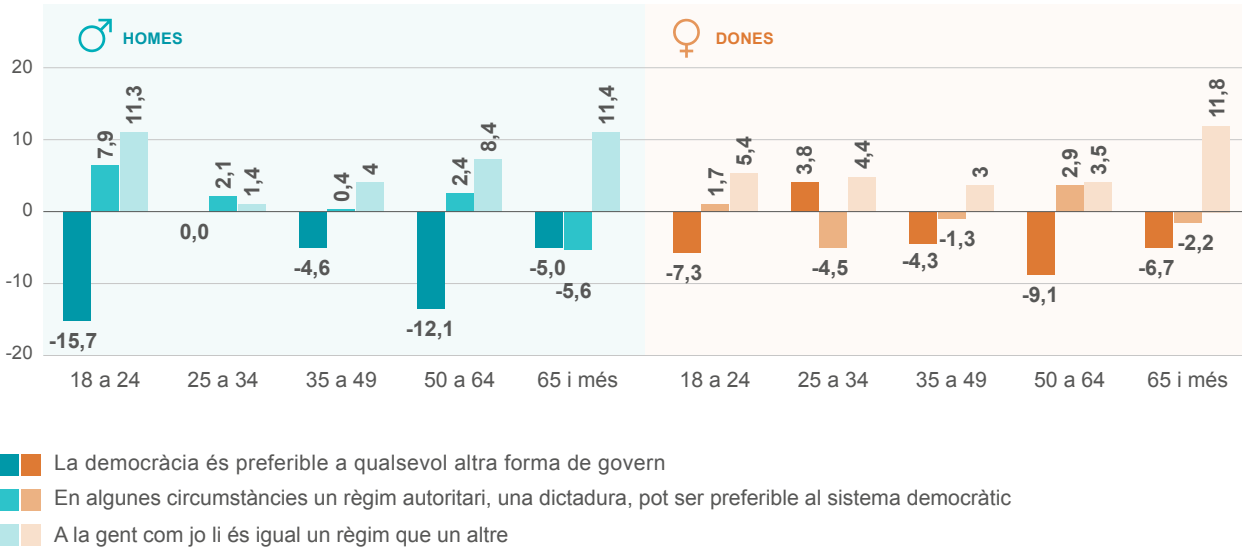

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

L'explicació empírica de la major desconexió dels joves per la democràcia representa una repte important, perquè es tracta d'un tret que es manté malgrat el control estadístic d'aquesta propensió per altres factors com el nivell d'estudis, l'origen, la ideologia o els sentiments sobre la política. Encara resta per explicar, doncs, el moll de l'os d'aquesta desconexió.

A més, totes aquestes xifres cobren més significat quan es comparen amb les preferències de règim en relació al sondeig de 2008 (veure gràfic 8), any en què el suport a la democràcia es trobava en el seu moment més àlgid.

Gràfic 8. Diferència en les preferències de règim polític per sexe i edat, 2008-2024

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

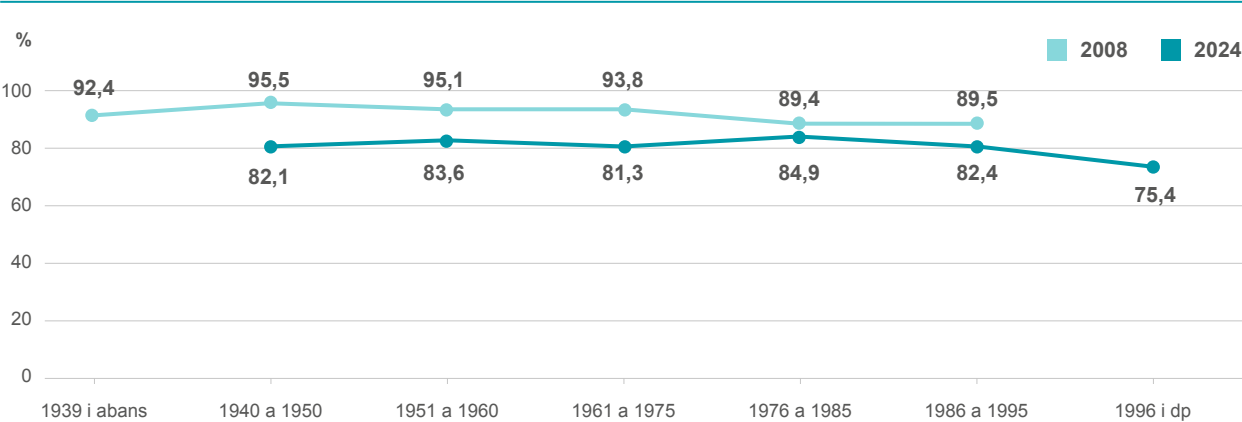
Quines característiques individuals predisposen a la democràcia?

Els homes de 18 a 24 anys són el grup en què més decau el suport a la democràcia, amb 15,7 punts percentuals menys respecte de 2008, al mateix temps que creix la seva indiferència (11,3 punts) i s'inclinen més per un règim autoritari (7,9 punts). D'altra banda, també destaca la caiguda de la preferència per la democràcia entre els homes de 50 a 64 anys (12,1 punts), i en menor mesura entre les dones de la mateixa edat (9,1 punts), però s'ha de tenir en compte que el suport d'aquests dos grups partia de cotes molt elevades en 2008, que sobrepassaven el 90%. Així mateix, cal subratllar l'augment de la indiferència entre la gent més gran, en consonància amb la seva major propensió a desvincular-se de la política per raons relacionades amb el cicle vital. Amb tot, la tendència a la desafecció democràtica dels joves, no té només a veure amb l'edat, sinó també amb la cohort de naixement (veure gràfic 9).

La tendència a la desafecció democràtica dels joves no té només a veure amb el cicle vital sinó també amb la generació de pertinença i probablement amb la seva relació amb la memòria d'un passat autoritari recent, essent les generacions més noves les que se senten menys interpel·lades per la democràcia.

persones amb menys estudis (secundaris inferiors o menys). A més a més, els estudis superiors predisposen a un rebuig més gran de la dictadura i a una menor indiferència sobre el tipus règim, que contrasta amb el desinterès més gran de la gent amb menys estudis (22,3% front a 4,5%).

Gràfic 9. Suport a la democràcia per cohort de naixement, 2008 i 2024

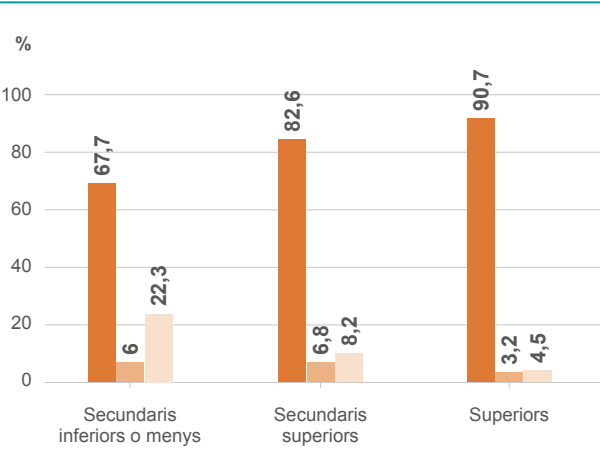
Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

En 2008 les cohorts que mostraven un menor suport a la democràcia, encara que molt lleuger, amb un 89%, eren les nascudes quan ja s'havia establert aquest règim a Espanya, i que tenien 32 anys com a màxim. El 2024, són els nascuts a partir de 1996, amb 28 anys com a molt, el grup que menys es decanta per la democràcia, amb un 75,4%. Aquestes xifres indiquen que no ens trobem només amb un assumpte relacionat amb el cicle vital sinó també amb la generació de pertinença i probablement amb la seva relació amb la memòria d'un passat autoritari recent, essent les generacions més noves les que se senten menys interpel·lades per la democràcia, però principalment la nascuda després de 1996.

Estudis i classe social

El nivell d'estudis és un altre dels factors que incideix de forma molt important sobre la preferència de règim polític, de manera que com més alt és el nivell acadèmic assolit més s'escull la democràcia per davant d'altres tipus de règim, tal com avalen les dades del sondeig (veure gràfic 10). El 90,7% de la gent amb estudis superiors prefereix la democràcia, i a mida que descendim de nivell formatiu aquest suport es redueix fins arribar al 67,7% entre les

Gràfic 10. Preferència de règim polític per nivell d'estudis, 2024

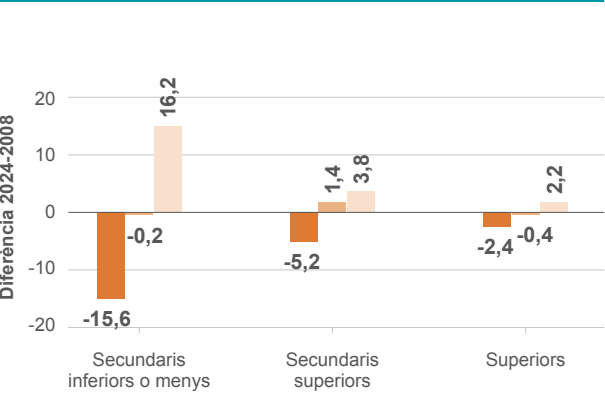

- La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern
- En algunes circumstàncies un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic
- A la gent com jo li és igual un règim que un altre

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

Altament, destaca la caiguda del suport a la democràcia entre les persones de menys estudis en relació a 2008 (veure gràfic 11). Una baixada de més de 15 punts percentuals que coincideix amb una pujada del desinterès de més de 16 punts. També disminueix la preferència per la democràcia en els altres trams d'estudis, però es un descens molt menor i més important entre la gent amb estudis mitjans (5,2 punts), que entre els universitaris (2,4 punts).

Gràfic 11. Diferència en les preferències de règim polític per nivell d'estudis, 2008-2024

- La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern
- En algunes circumstàncies un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic
- A la gent com jo li és igual un règim que un altre

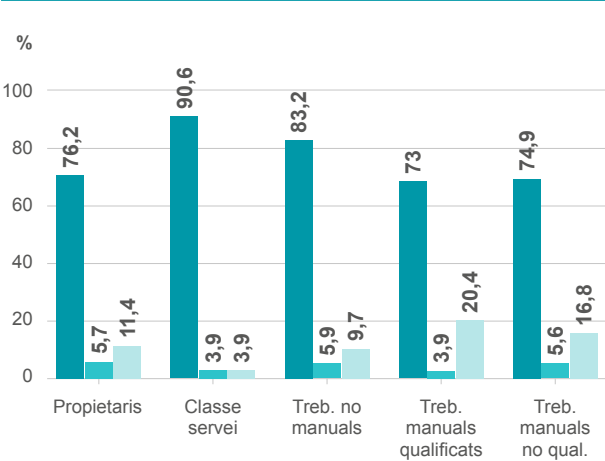
Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

Encara que l'educació formal no aporta necessàriament coneixements directes sobre la política, sembla que influeix en el mode en què les persones processen la informació política i prenen les seves decisions en aquest terreny, fomentant la sofisticació política. L'educació augmenta les habilitats cognitives, l'autonomia de pensament i judici, i la confiança en un mateix per entendre realitats complexes, circumstàncies que afavoririen el suport a la democràcia. Amb tot, també cal tenir present la transmissió de valors que sol predominar en els àmbits educatius i acadèmics (defensa del pluralisme, la llibertat, la justícia social, la tolerància, la igualtat), i que s'associen a la democràcia. En aquest sentit, tots aquests elements semblen ajudar a entendre perquè la caiguda del suport a la democràcia és més forta entre les persones amb menys formació.

La classe social, el lloc que ocupen les persones en l'estructura social també incideix en el suport a la democràcia (veure gràfic 12), fet, al seu torn, molt influenciat pel nivell educatiu. La classe social s'ha construït sobre la base de l'ocupació de la persona enquestada o de la persona que aporta més ingressos a la llar, amb la següent classificació resultant de cinc grups: propietaris, classe servei, treballadors no manuals, treballadors manuals qualificats, i treballadors manuals no qualificats.²

Gràfic 12. Preferència de règim polític per classe social, 2024

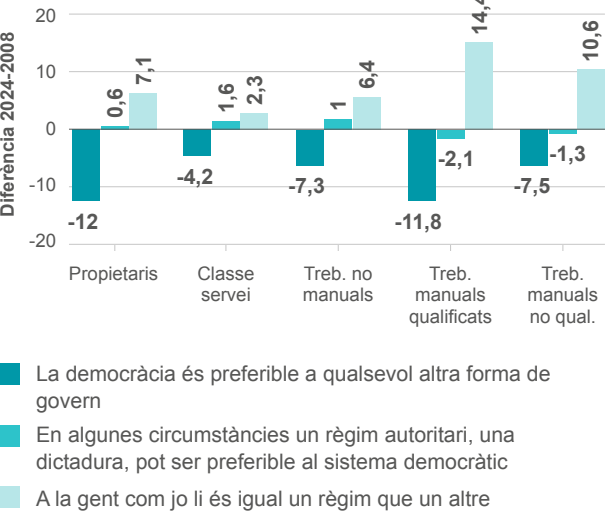
- La democràcia és preferible a qualsevol altra forma de govern
- En algunes circumstàncies un règim autoritari, una dictadura, pot ser preferible al sistema democràtic
- A la gent com jo li és igual un règim que un altre

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

² Més concretament, la classe dels propietaris integra els agricultors, amb o sense assalariats, els empresaris amb assalariats, i els autònoms. La classe servei està formada per directius o gerents, professionals o tècnics per compte propi, amb o sense assalariats, i professionals o tècnics per compte d'altri. Els treballadors no manuals comprenen els empleats d'oficina i els de comerç. Els treballadors manuals qualificats i no qualificats pertanyen als sectors de la indústria i la construcció, i en el cas de la classe dels no qualificats, també s'hi inclouen els treballadors de serveis i els assalariats agraris.

Quines característiques individuals predisposen a la democràcia?

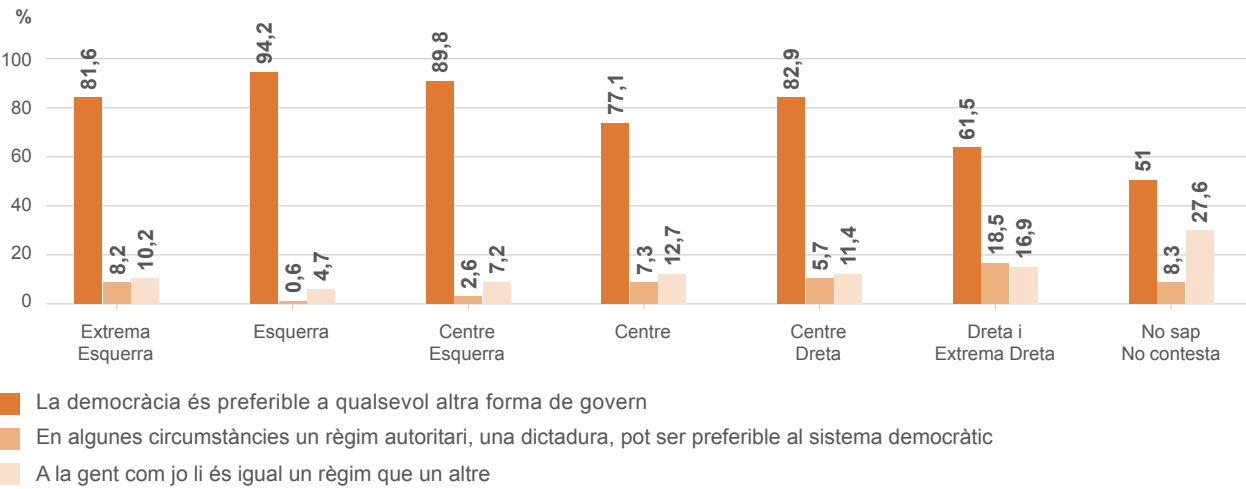
Gràfic 13. Diferència en les preferències de règim polític per classe social, 2008-2024

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

La classe social més adepta a la democràcia, amb un 90,6%, seria la de servei, formada per directius, gerents, professionals i tècnics, mentre que la menys partidària és la dels treballadors manuals (73% i 74,9%), que alhora presenten nivells més alts d'indiferència pel règim de govern (20,4% i 16,8%). A més a més, la classe servei és la que menys experimenta el descens del suport a la democràcia de 2008 a 2024 (veure gràfic 13), mentre que entre els treballadors manuals sobretot creix la indiferència (14,4 i 10,6 punts), i s'amplia molt lleugerament el seu rebuig contra una dictadura (2,1 i 1,3 punts).

Gràfic 14. Preferència de règim polític per ideologia, 2024

S'han unit les categories de dreta i extrema dreta perquè aquesta última compta amb molts pocs casos a la mostra. Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

En definitiva, i a banda del comportament dels joves i de les cohorts més recents, l'adhesió a la democràcia sembla, en línies generals, cosa de gent ben situada en l'estructura social, amb possibilitats de recursos econòmics, coneixements i habilitats cognitives. Tanmateix, no cal no cal perdre de vista, que les actituds polítiques, i en especial la ideologia, poden fer de mediadores entre las característiques sociodemogràfiques i la preferència de règim, i poden canalitzar i/o modular la relació entre ambdós elements.

En resum, un estatus social i econòmic superior "blindaria" el suport a la democràcia, mentre que la pèrdua d'atractiu de la democràcia com a sistema polític preferit se circumscriu a aquelles persones que pertanyen a estrats socials inferiors o econòmicament desfavorits.

Ideologia

En la majoria de les democràcies representatives actuals gran part de la ciutadania es considera en major o menor intensitat d'esquerra, de dreta o de centre. Aquesta adscripció constitueix un tret més de la seva identitat política i contribueix a construir la seva percepció sobre objectes polítics diversos, a més d'ajudar-los a reduir els costos derivats de la necessitat d'informar-se sobre una varietat de propostes polítiques.

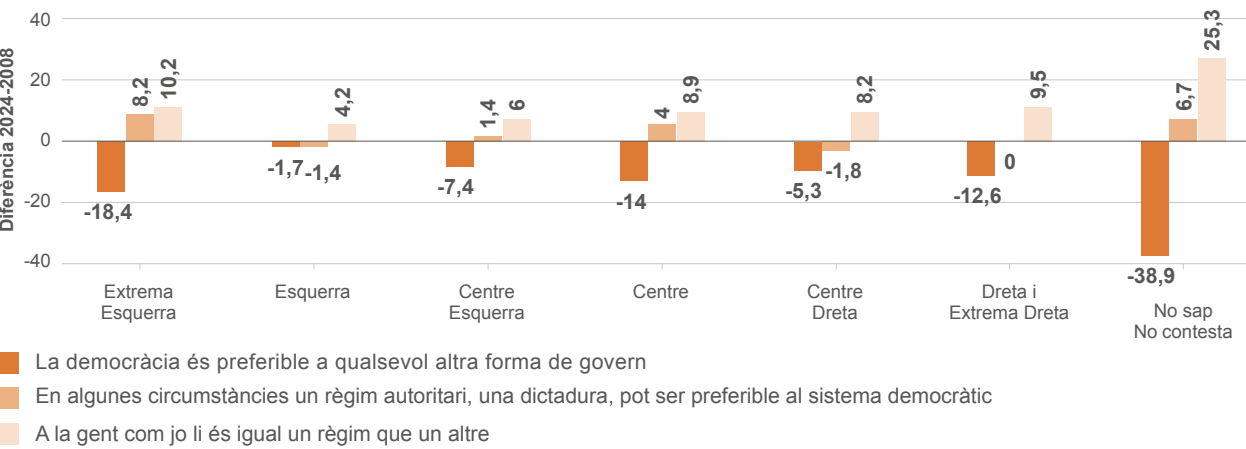
L'examen de la relació entre la ideologia i la preferència de règim assenyala que les persones que s'ubiquen en l'esquerra i el centre esquerra són les més partidàries d'una democràcia (94,2% i 89,8%, respectivament), mentre que les que ocupen els espais de centre, dreta i extrema dreta, i la gent que no declara cap ideologia hi són els menys favorables (veure gràfic 14).

El menor suport del centre a la democràcia concorda amb les característiques, ja conegudes, d'una part de l'electorat que se situa en aquest espai: persones més aviat desinteressades per la política, i que sovint s'ubiquen en aquesta posició per evitar no donar cap resposta. En

aquest cas, es tractaria d'una ubicació "refugi" en un lloc considerat neutral per evitar la pressió social de no respondre, essent una minoria els centristes genuïns. Tanmateix, cal tenir present que entre les persones de centre hi ha una sobrerrepresentació estadísticament significativa dels partidaris d'un sistema autoritari (7,3%), igual que en els ubicats en els espais de dreta i extrema dreta (18,5%), i entre els que no tenen ideologia (8,3%). Aquest darrer grup també destaca per ser el que més contesta que li és igual un règim que un altre (27,6%).

Els extrems ideològics, sobretot l'extrem de la dreta, i les persones sense una vinculació ideològica sòlida, són les més atretes per un govern autoritari, ja sigui per convicció en el cas dels primers, o perquè pensen que pot ser una solució en algunes circumstàncies en el cas dels segons.

Gràfic 15. Diferència en les preferències de règim polític per ideologia, 2008-2024

S'han unit les categories de dreta i extrema dreta perquè aquesta última compta amb molts pocs casos a la mostra. Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

Els grups ideològics en què el suport a la democràcia decau en una magnitud més gran entre 2008 i 2024 són l'extrema esquerra, el centre, la dreta i l'extrema dreta, i entre aquells que no declaren cap ideologia, mentre que la preferència per un règim autoritari només augmenta entre els d'extrema esquerra, els de centre i els que no tenen ideologia. De fet, en comptes de la predilecció per un règim autoritari el que més augmenta en línies generals és la indiferència pel tipus de règim (veure gràfic 15).

En suma, el patró detectat en l'anàlisi de la relació entre preferència de règim i ideologia concorda amb el lligam històric que situa els extrems ideològics, sobretot l'extrem dret, i les persones sense una vinculació ideològica sòlida, com les més atretes per un govern autoritari, ja sigui per convicció en el cas dels primers, o perquè pensen que pot ser una solució en algunes circumstàncies en el cas dels segons.

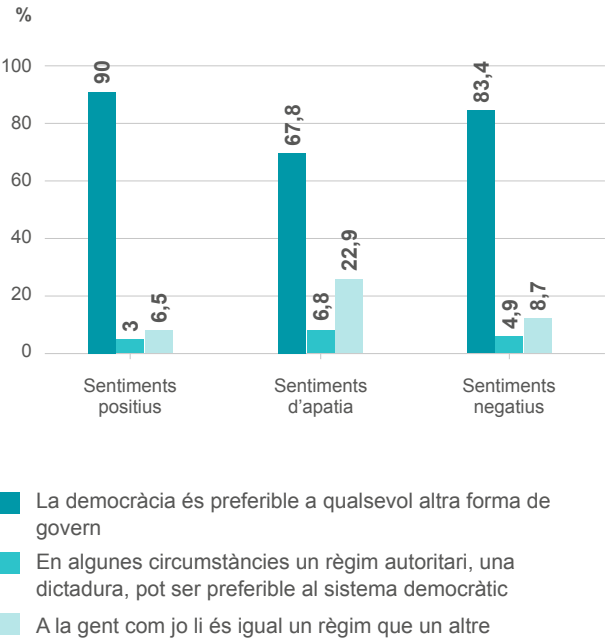

Quines característiques individuals predisposen a la democràcia?

Actituds sobre la política

Les actituds cap a la política, i més concretament els sentiments que inspira, també juguen un paper important sobre la preferència de règim. Els sentiments s'han dividit en tres tipus, positius, d'apatia o negatius,³ i influeixen en la preferència de règim, de manera que els sentiments positius promouen l'adhesió a la democràcia (90%), i els d'apatia, la indiferència de règim (22,9%), i en menor mesura la preferència per un sistema autoritari (6,8%) (veure gràfic 16). És a dir, els apàtics apareixen com el grup més crític perquè és el que experimenta la caiguda més gran de suport a la democràcia respecte de 2008 (cau 24,5 punts), i en el qual més puja la indiferència pel tipus de règim també respecte de 2008 (19,4 punts), essent l'augment de les tendències autoritàries molt més minoritari (4,5 punts) (veure gràfic 17). D'altra banda, i per contra, les persones amb sentiments negatius encara mantenen nivells de suport notables cap a la democràcia (83,4%) i opten molt menys que els apàtics per la indiferència de règim o per solucions autoritàries.

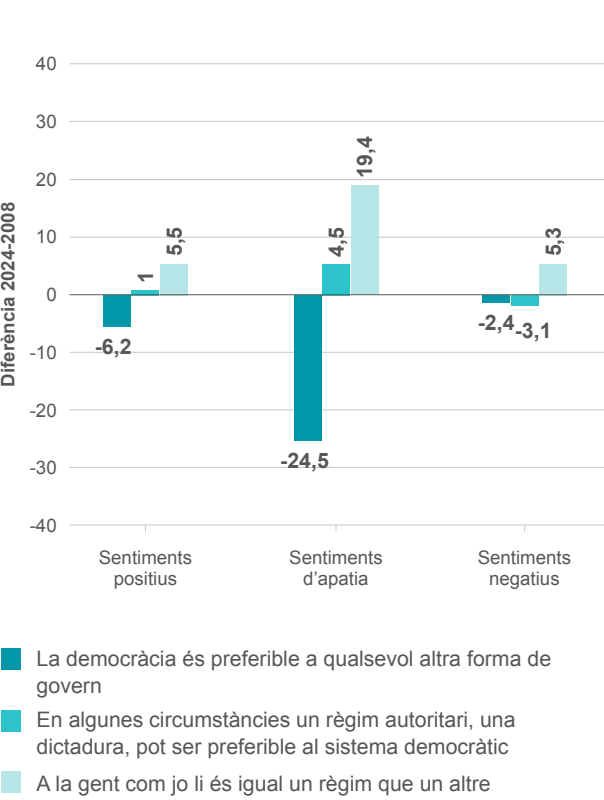
Gràfic 16. Preferència de règim polític per sentiments cap a la política, 2024

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

En síntesi, en aquest apartat s'evidencia que l'erosió de la preferència per la democràcia es produeix d'una forma més intensa entre els que s'ubiquen en les posicions més extremes de l'eix ideològic o bé entre els que no mostren una posició definida. Precisament en aquests segments menys definits sembla ser on es produeix una major degradació de la democràcia. En aquest sentit, és interessant observar que aquesta degradació no s'estaria produint entre els que mostren una major animadversió vers la política, sinó entre aquells en què la política desperta sentiments més aviat d'apatia i de distanciament.

Gràfic 17. Diferència en les preferències de règim polític per sentiments cap a la política, 2008-2024

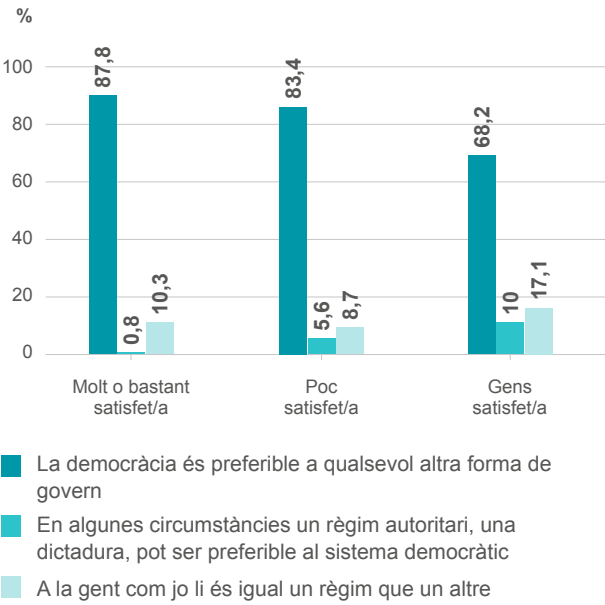

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2008 i 2024, ICPS

Avaluació del rendiment de la democràcia i legitimació democràtica

Gràfic 18. Preferència de règim polític per satisfacció amb el funcionament de la democràcia, 2024

S'han unit els molt o bastant satisfets amb el funcionament de la democràcia en una sola categoria perquè els primers comptaven amb pocs casos. Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

En aquest apartat s'analitza el suport a la democràcia en funció del seu rendiment. És a dir, una democràcia que funciona, que resolgui els problemes de la ciutadania tindrà més probabilitats de ser acollida i preferida a altres règims polítics, mentre que un rendiment pobre pot provocar el contrari.

A Catalunya s'ha produït en els darrers anys una davallada important en el grau de satisfacció de l'electorat amb l'actuació de la democràcia. Si en 2008 el 62% dels catalans i les catalanes es considerava molt o bastant satisfet amb el seu funcionament, en 2024 aquesta satisfacció se situa en el 30%.

En aquest sentit, a Catalunya s'ha produït en els darrers anys una davallada important en el grau de satisfacció amb l'actuació de la democràcia. Si en 2008 el 62,2% dels catalans i les catalanes es considerava molt o bastant satisfet amb el seu funcionament, en 2024 aquesta satisfacció se situa en el 30%: una diferència de 32 punts percentuals de descens en un context que paradoxalment no es troba afectat per dades macroeconòmiques negatives, sinó més aviat de creixement. És a dir, si el descontentament amb el funcionament de la democràcia comença esperonat per la Gran Recessió i arriba al seu màxim en 2014, any en què conclou oficialment la crisi financera a Espanya, els anys subsegüents presenten una certa recuperació de la satisfacció per l'actuació del règim, però sempre amb un predomini de les opinions

negatives, a pesar de la millora de l'economia, circumstància que apuntaria a l'impacte sobre aquestes opinions de factors de tipus més polític, com ara, l'augment de la polarització social, política i mediàtica, i/o la fragmentació i el bloqueig polítics. Tots aquests elements redundarien en el desenvolupament d'una sensació d'ineficàcia institucional.

Quant a la relació entre el grau de satisfacció amb el funcionament de la democràcia i la preferència de règim, la gent que es declara més satisfeta tendeix a preferir-la (87,8%), i a mesura que disminueix el grau de satisfacció decreix el seu suport: així, només el 68,2% dels menys satisfets l'escullen com a forma de govern, reafirmant la idea que una part de la legitimitat democràtica prové de la satisfacció amb la forma com aquesta democràcia es desenvolupa (veure gràfic 18). Després hi ha una proporció destacada de persones gens contentes amb aquest funcionament que declaren que tant els hi fa un règim que un altre (17,1%), mentre que un grup més aviat petit però significatiu dels menys satisfets prefereix un règim autoritari en algunes circumstàncies (10%).

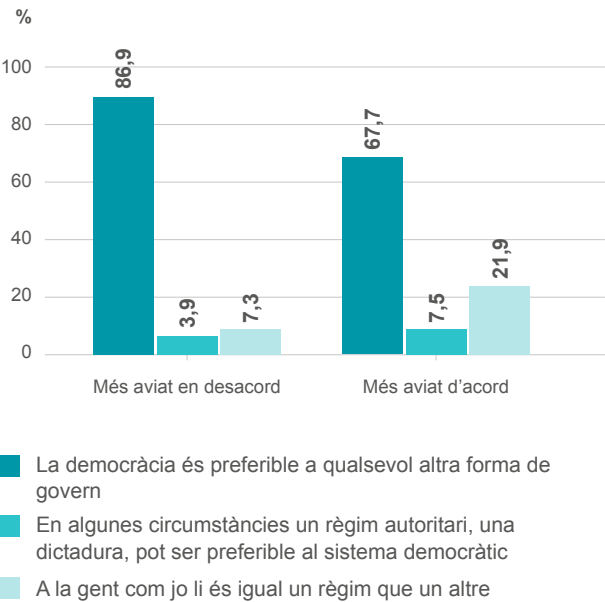
³ Els sentiments positius són l'entusiasme, l'interès i el compromís; els d'apatia, l'avorriment i la indiferència, i els negatius, la desconfiança, la irritació i la frustració.

Avaluació del rendiment de la democràcia i legitimació democràtica

La gent que es declara més satisfeta amb la democràcia tendeix a preferir-la (88%), i a mesura que disminueix el grau de satisfacció amb el seu funcionament decreix el seu suport: així, només el 68% dels menys satisfets l'escullen com a forma de govern, reafirmant la idea que una part de la legitimitat democràtica prové de la satisfacció amb la forma com aquesta es desenvolupa.

La creença que la democràcia és capaç de resoldre els problemes és un altre indicador que permet conèixer el seu rendiment i que, com el grau de satisfacció, expliquen part del seu suport, fins i tot controlant per altres factors com el nivell d'estudis, l'origen, la ideologia o els sentiments sobre la política. Així les persones que pensen que aquest sistema de govern serveix per resoldre els problemes tendeixen a preferir-la molt majoritàriament (86,9%), mentre que aquells que creuen que no els soluciona, ho fan força menys (67,7%) (veure gràfic 19). A més, entre els crítics de l'efectivitat de la democràcia destaca el nombre de persones que opten per una dictadura en algunes circumstàncies (7,5%), però sobretot la quantitat de gent que es mostra indiferent quant al tipus de règim (21,9%).

Gràfic 19. Preferència de règim polític per acord o desacord amb què la democràcia serveix per resoldre els problemes, 2024

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

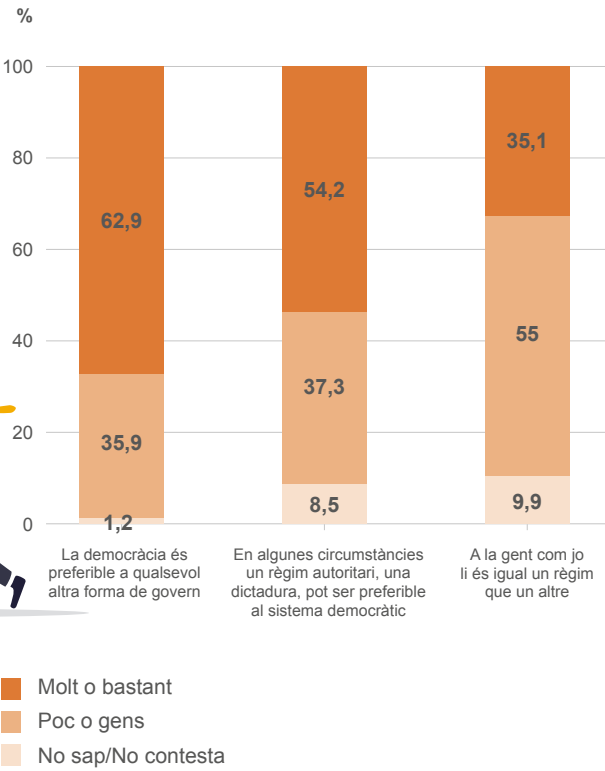
En resum, la preferència per la democràcia manté una relació important amb la satisfacció pel seu funcionament i amb la seva capacitat de resoldre problemes, mentre que la indiferència pel tipus de règim es troba més associada a la creença que la democràcia no aporta solucions, i els partidaris d'un règim autoritari es trobarien a mig camí.

Una democràcia amenaçada?

Gràfic 20. Percepció sobre si la democràcia es troba amenaçada per preferència de règim, 2024

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

En les preferències de règim hem detectat sobretot un retrocés del suport a la democràcia i un augment rellevant de les persones indiferents en relació al tipus de govern. Es troba, doncs, la democràcia amenaçada per una manca de reconeixement, i per tant de legitimació? Més enllà de les dades objectives que puguin donar compte d'aquest fet, quina es la percepció de la ciutadania sobre l'estat de la democràcia? La considera en risc? Quins serien els elements que l'amenacen?

Precisament el sondeig de l'ICPS de 2024 va recollir informació sobre aquesta qüestió, demanant a les persones enquestades si consideraven que la democràcia estava amenaçada. Gairebé sis de cada deu persones enquestades van respondre afirmativament la pregunta, el 15% assenyalant que la democràcia estava "molt" amenaçada, mentre que un 44% indicava "bastant". A l'altre extrem, un 27% de la mostra s'inclinà per considerar que la democràcia estava "poc" amenaçada, per un 11% que trobava que no n'estava "gens". És a dir, ja sigui per la sensació de retrocés democràtic a nivell internacional o dels riscos que tenallen la pròpia democràcia, el cert és que més de la meitat del cens electoral creu que corre perill.

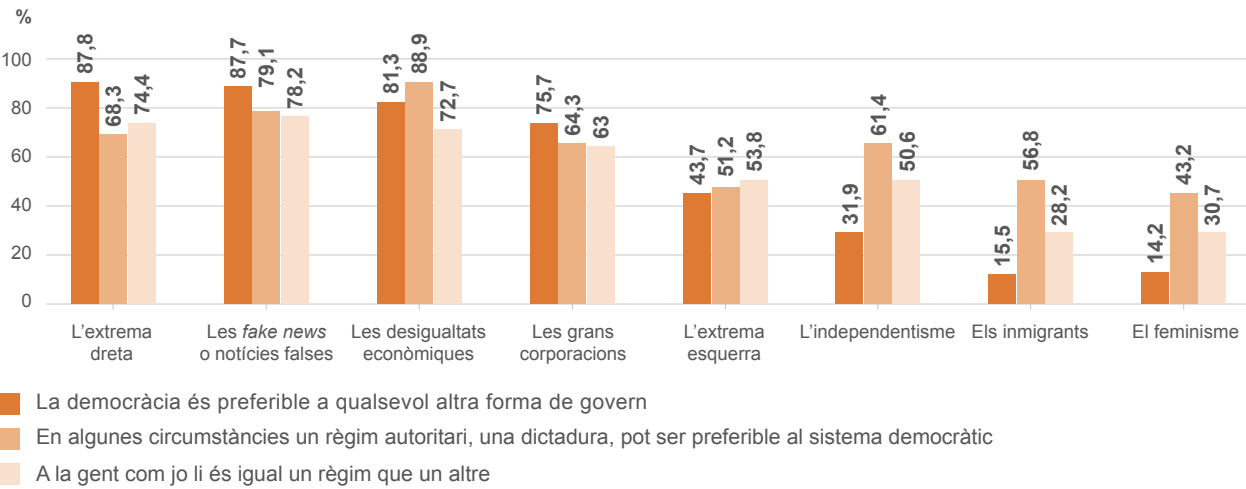
Ja sigui per la sensació de retrocés democràtic a nivell internacional o dels riscos que tenallen la pròpia democràcia, el cert és que més de la meitat del cens electoral creu que la democràcia corre perill. Aquesta impressió de risc és més gran entre les persones favorables a la democràcia.

En canvi, quan s'examina l'opinió sobre aquest tema en funció de les preferència de règim trobem que aquesta sensació de perill és més gran entre les persones que prefereixen la democràcia (un 62,9% considera que està molt o bastant amenaçada), front aquells que opten per una dictadura (54,2%), però sobretot en relació als indiferents: només el 35% pensa que la democràcia perilla molt o bastant (veure gràfic 20). És a dir, la impressió de risc és precisament més gran entre les persones a favor de la democràcia, essent probablement la seva adhesió als principis democràtics la que els fa més proclius a detectar-hi amenaces.

⁴ Sobre una bateria de temes es demana a les persones que han dit que la democràcia està molt, bastant o poc amenaçada quins d'aquests temes constitueixen un perill o no per a la democràcia.

Una democràcia amenaçada?

Gràfic 21. Tipus d'amenaques a la democràcia per preferència de règim, 2024

Font: Sondeig Opinió Catalunya 2024, ICPS

I quines serien aquestes amenaces? Interpel·lats per una sèrie de temes⁴ que podrien suposar una amenaça apareix una clara distinció segons la preferència de règim. Així, les persones que prefereixen la democràcia per damunt de qualsevol altre tipus de règim creuen que es troba amenaçada especialment per l'extrema dreta (88,3%) i les *fake news* o notícies falses (87,7%); els que preferirien una dictadura en funció de la situació, culpen sobretot les desigualtats socials (88,9%), i els indiferents citen més les notícies falses (78,2%) (veure gràfic 21).

Però més enllà d'aquestes xifres, i la resta que apareixen en el gràfic corresponent, el més interessant consisteix a conèixer quines amenaces estan sobrerrepresentades o infrarepresentades dins de cada tipus de preferència de

Per als partidaris de la democràcia, aquesta estaria amenaçada per l'extrema dreta o les fake news, així com les grans corporacions. En canvi, per als que podrien arribar a preferir un règim autoritari, les principals amenaces per a la democràcia serien l'independentisme, els immigrants o el feminisme.

règim en relació al seu pes en la mostra. Així, per als que escullen la democràcia els problemes sobrerrepresentats són l'extrema dreta i les notícies falses, però també les grans corporacions (75,7%). Per als que trien una dictadura els problemes que més els preocupen en comparació amb el conjunt de l'electorat són l'independentisme (61,4%), la immigració (56,8%) i el feminisme (43,2%). I per als indiferents les amenaces més importants són les mateixes que per als anteriors: l'independentisme (50,6%), el feminisme (30,7%), i els immigrants (28,2%).

Aquesta classificació apunta cap a elements clarament ideològics. Per als partidaris de la democràcia, aquesta estaria amenaçada per l'extrema dreta o les *fake news*, així com les grans corporacions. En canvi, per als que podrien arribar a preferir un règim autoritari, les principals amenaces per a la democràcia serien l'independentisme, els immigrants o el feminisme. Amb tot, per a aquest grup el que més amenaçaria la democràcia serien, curiosament, les desigualtats econòmiques. Aquestes diferències semblen obeir als discursos que emeten les forces progressistes i el govern, per una banda, i l'univers de l'extrema dreta, de l'altra, de manera que es reproduïx la polarització que s'observa en la conversa pública.

Conclusions

S'ha produït una erosió significativa en el suport a la democràcia en part de l'electorat català. Certament, la gran majoria de les persones enquestades diu preferir la democràcia per sobre de qualsevol altre tipus de sistema polític. En aquest sentit, el règim democràtic no sembla córrer cap risc imminent, més si tenim en compte que només el 5% es mostra partidari d'una alternativa autoritària. Tanmateix, si es comparen aquestes xifres amb les recollides al llarg de la sèrie de sondeigs de l'ICPS, hem de concloure que som davant d'una de les pitjors dades de la sèrie, equiparable amb la registrada el 2012, enmig dels efectes de la crisi econòmica de 2008.

La conjuntura actual és diferent de la d'aleshores. Avui no estem immersos en una crisi com aquella, les dades macroeconòmiques són extraordinàries en comparació amb aquells anys. Amb tot, alguns indicadors assenyalen que no s'ha produït una recuperació total de l'opinió, de manera que alguns aspectes claus semblen reproduir les inèrcies dels anys posteriors a la crisi més d'una dècada després, inèrcies a les quals s'afegeix l'efecte de factors de caràcter estrictament polític, com ara, una polarització i fragmentació polítiques importants, que donen peu a discursos que promouen la sensació d'ineficàcia institucional.

Aquest menor suport a un règim democràtic que observem no repercuteix en un increment significatiu per la preferència per règims de tipus autoritari sinó que més aviat es decanta cap a una posició d'allunyament passiu. L'increment de les respostes "a la gent com jo ens és igual un règim com un altre" traspuen defalliment i cert determinisme, en el sentit que tant dona el sistema polític en què es visqui perquè aquest fet no modificarà la pròpia situació.

Aquesta idea impacta de ple en el suport difús a la democràcia, aquest espai d'acord amb el sistema democràtic que no obliga a una aprovació manifesta de la gestió dels diferents actors polítics. És més, a Espanya s'ha donat històricament aquesta mena de suport al sistema per part de persones que mostraven un profund allunyament i una forta desconfiança vers el funcionament ordinari de la política. Aquest espai de suport difús ha estat i és clau per al manteniment de la democràcia. Doncs bé, l'evidència ens indicaria que aquest espai s'estaria erosionant, i ho estaria fent cap a una posició fatalista.

Precisament aquest moviment respondria a la pèrdua de connexió entre el sistema democràtic i el progrés, no només el general sinó l'individual. Per unes quantes generacions d'espanyols, i d'uropeus, la democràcia ha anat indissociablement lligada a la millora del nivell de vida. Possiblement part del suport difús al sistema provenia d'aquest lligam. La democràcia proporcionava benestar a la ciutadania i això la feia atractiva. És possible que la crisi de 2008 i les seves seqüeles en forma de crisi de repre-

sentació i precarització econòmica i social hagin trencat en la ment d'una part significativa de la ciutadania aquest lligam històric, empenyent-la a distanciar-se de la democràcia com a sistema que li garanteix un nivell de vida que els altres sistemes no podien assegurar.

Aquest allunyament democràtic no comporta l'aparició d'una alternativa preferible, però això no vol dir que en un futur aquest segment que ha deixat de veure la democràcia com el sistema que els garanteix una vida confortable no pugui generar una nova preferència per un altre sistema polític, que sigui vist com una millor alternativa a una democràcia que ja no compliria el paper que s'espera d'ella.

En relació a això, s'observen dues tendències.

En primer lloc, l'erosió democràtica sembla tenir un efecte generacional, concentrant-se en els trams més joves de l'electorat, especialment entre els homes joves. Certament, no podem afirmar la naturalesa generacional del moviment, però tindria tot el sentit tenint en compte que el lligam entre democràcia i progrés s'ha trencat en el moment que aquestes cohorts entraven en escena. Aquest trencament no hauria tingut un impacte tan fort en les cohorts que s'havien socialitzat en la creença que la democràcia duia associada la millora social i econòmica.

És cert que l'erosió democràtica no és exclusiva de la població jove, tot i que l'impacte en aquest grup és més fort. Es podria adduir que és un efecte de l'edat. Els joves mostrarien el seu rebuig al "sistema" declarant-se menys partidaris de la democràcia. De ser cert això, però, ho haguéssim observat també en els sondeigs més antics, i això no és així. Ara bé, el fet que siguin especialment entre els homes joves que s'observi una major erosió en la preferència per la democràcia (i un increment més fort per una alternativa autoritària) ens fa suposar que hi podria haver un element contestatari, ja que venim comprovant una tendència en aquest sentit en aquest segment.

La democràcia es degrada per la part més feble de la societat, per aquell segment menys afavorit i més desconnectat de la política, i entre els que encara no han accedit a la vida adulta, especialment els homes.

El segon element que es destaca de l'anàlisi és que l'erosió democràtica es centra en els estrats més desafavorits de la societat, tant pel que fa al nivell acadèmic com a l'estatus socioeconòmic. La democràcia manté el seu atractiu entre els "beneficiaris" del sistema, mentre que l'ha

Conclusions

La pèrdua de suport vers la democràcia no és un moviment a la contra. Els que diuen preferir un sistema alternatiu, autoritari, són minoria.

perdut en aquelles capes que se'n beneficiarien menys. El quadre resultant seria el d'un sistema que ja no inclou sinó que exclou la part menys afavorida de la societat. En aquest sentit, la idea de la democràcia com una garantia per al progrés social “de tothom” estaria en dubte i el que veuríem és la constatació d'això entre els sectors que han perdut l'esperança de millorar, entre els quals s'afermaria la idea que tant és quin sigui el sistema polític perquè no n'hi ha cap que pugui assegurar-los el progrés.

Lligat a això apareix un tercer element. La preferència per la democràcia es manté en aquells segments més connectats a la política, que compten amb un major capital simbòlic, els que associen la política amb sentiment positiu i els que valoren positivament el funcionament del propi sistema democràtic. En canvi, els desconnectats, aquells que mostren menys interès i als qui la política desperta sentiments d'avorriment o indiferència, són els que mostren un allunyament creixent vers la democràcia. També són els que menys perceben que la democràcia estigui amenaçada.

De tot plegat en sorgeix una idea clara: la democràcia es degrada per la part més feble de la societat, per aquell segment menys afavorit i més desconnectat de la política, i entre els que encara no han accedit a la vida adulta, especialment els homes. Creiem que la connexió entre tots ells és que la democràcia els resulta poc útil, que no se'n

beneficien i, d'aquí, que cada cop siguin més els que se'n despenyen. No és un moviment a la contra. Els que diuen preferir un sistema alternatiu, autoritari, són minoria. Els més, senzillament es fan a un costat, abandonen. A ells, tant els fa un sistema com un altre. Que aquest sigui una estació de pas cap al suport a una solució autoritària no ens és possible saber-ho. Ara bé, el risc hi és.

Per tant, cal revertir la tendència que hem observat si es vol evitar aquest perill i lliscar per aquest pendent que tot just s'anuncia. La democràcia no pot permetre's prescindir d'una part de la societat, no pot esdevenir una democràcia limitada o escapçada, que només serveixi per a alguns i no per a tothom. És necessari trobar fórmules per reenganxar aquest segments que semblen despenjar-se, que tenen la sensació des de fa temps que la democràcia els ha fallat, per reconnectar-los al sistema, i això només pot passar perquè les institucions actuïn de tal manera que aquestes persones tornin a percebre que la democràcia els és útil, és a dir, que els valors de la democràcia – la llibertat, la igualtat i la justícia – no quedin en simples enunciats sinó que siguin realitats tangibles per a tothom.

Referències bibliogràfiques:
EASTON, David. A re-assessment of the concept of political support. *British Journal Of Political Science*, 1975, vol. 5, no 4, p. 435-457.
FORTI, Steven. *Democracias en extinción: el espectro de las autocracias electorales*. Madrid: Ediciones Akal, 2024.
LEVITSKY, Steven; ZIBLATT, Daniel. *How democracies die*. New York: Crown, 2018
NORD, Marina, et al. *Democracy Report 2025: 25 Years of Autocratization—Democracy Trumped*. University of Gothenburg: V-Dem Institute, 2025.

Institut de Ciències
Polítiques i Socials

www.icps.cat